

Збрицька Тетяна Петрівна, к.е.н, доцент кафедри Управління персоналом та економіки праці, Одеський національний економічний університет, м. Одеса, вул. Преображенська, 8, тел.: (067) 9373605, e-mail: s.t.p._@ukr.net, <https://orcid.org/0000-0002-3558-1795>

Петровська Оксана Михайлівна, к.п.н, доцент кафедри Управління персоналом та економіки праці, Одеський національний економічний університет, м. Одеса, вул. Преображенська, 8, тел.: (098) 4940831, e-mail: oksanapetrovskaya80@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0003-0730-6718>

Сорока Олександра Володимирівна, кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри управління персоналом і економіки праці, Одеський національний економічний університет, м. Одеса, вул. Преображенська, 8, тел.: (063) 361-81-92, e-mail: aleksandra.80@ukr.net, <https://orcid.org/0000-0001-6982-1817>

АКТУАЛЬНІСТЬ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ НАСЕЛЕННЯ В УМОВАХ НЕВИЗНАЧЕНОСТІ

Анотація. Актуальність соціального захисту населення в часи невизначеності важко переоцінити. У сучасному світі, що швидко змінюється, де такі фактори, як економічна нестабільність, технологічний прогрес і глобальні кризи, можуть суттєво вплинути на засоби до існування людей, тому забезпечення належних заходів соціального захисту має вирішальне значення.

Соціальний захист населення впливає на якість життя громадян. Гарно організована соціальна підтримка може забезпечити людям доступ до основних потреб, які являються важливими для гідного та комфортного існування. Вона може полегшити фінансове положення людей, забезпечити доступ до медичних послуг, освіти та інші соціальні блага, що сприяють підвищенню загального рівня їхнього життя. Питання соціального захисту в часи невизначеності мають значний вплив на добробут населення. Деякі поширені проблеми включають ненадійний доступ до основних послуг, відсутність фінансової стабільності, обмежену підтримку вразливих груп населення та труднощі з прогнозуванням майбутніх потреб.

Для покращення соціального захисту населення в невизначених умовах вкрай важливо впроваджувати політику, яка адаптується та реагує на зміни обставин. Це включає забезпечення всебічного охоплення вразливих груп, таких як люди похилого віку, діти, молодь та особи з обмеженими можливостями. Крім того, інвестиції в освітні та навчальні програми можуть допомогти озброїти людей навичками, необхідними для успішної навігації в невизначені часи. Сучасні соціальні програми та послуги повинні сприяти покращенню якості життя громадян, допомагаючи їм забезпечувати себе та свої сім'ї, зберігати здоров'я та отримувати освіту й кваліфікацію для успішного життя.

Загалом, комплексний підхід, який поєднує політичні втручання, залучення громади та розширення можливостей окремих осіб, необхідний для вирішення питань соціального захисту, особливо в часи невизначеності.

Ключові слова: населення, якість життя, добробут, соціальний захист, фахівець з питань соціального захисту, соціальна ефективність.

Tetyana Zbrytska, PhD in Economics, Associate Professor of the Department of Personnel Management and Labor Economics, Odessa National Economic University, Odessa, Preobrazhenska St., 8, tel.: (067) 9373605, e-mail: s.t.p._@ukr.net, <https://orcid.org/0000-0002-3558-1795>

Oksana Petrovska PhD in Politics, Associate Professor, Department of Human Resources and Labor Economics, Odessa National Economics University, Odesa, Preobrazhenska St., 8, tel.: (098) 4940831, e-mail: oksanapetrovskaya80@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0003-0730-6718>

Oleksandra Soroka, PhD in Economics, Associate Professor of the Department of Personnel Management and Labor Economics, Odessa National Economic University, Odessa, Preobrazhenska St., 8, tel. (063) 361-81-92, e-mail: aleksandra.80@ukr.net, <https://orcid.org/0000-0001-6982-1817>

THE RELEVANCE OF SOCIAL PROTECTION OF THE POPULATION IN CONDITIONS OF UNCERTAINTY

Abstract. The relevance of social protection in times of uncertainty cannot be overstated. In today's rapidly changing world, where factors such as economic instability, technological progress and global crises can significantly affect people's livelihoods, ensuring adequate social protection measures is crucial.

Social protection affects the quality of life of citizens. Well-organized social support can provide people with access to basic needs that are essential for a dignified and comfortable existence. It can alleviate people's financial situation, ensure access to health services, education and other social benefits that contribute to improving their overall standard of living. Social protection issues in times of uncertainty have a significant impact on the well-being of the population. Some common problems include unreliable access to basic services, lack of financial stability, limited support for vulnerable groups and difficulties in predicting future needs.

To improve social protection in uncertain conditions, it is crucial to implement policies that adapt and respond to changing circumstances. This includes ensuring comprehensive coverage of vulnerable groups such as older people, children, youth and people with disabilities. In addition, investments in education and training programmes can help equip people with the skills they need to successfully navigate uncertain times. Modern social programmes and services contribute to improving the quality of life of citizens by helping them to provide for themselves and their families, stay healthy and acquire the education and skills for a successful life.

Overall, a comprehensive approach that combines policy interventions,

community engagement and individual empowerment is needed to address social protection issues, especially in times of uncertainty.

Keywords: population, quality of life, well-being, social protection, social protection professional, social effectiveness.

Постановка проблеми. Соціальний захист населення завжди залишається актуальним, особливо в умовах невизначеності. Коли суспільство знаходиться у нестабільних чи кризових ситуаціях, таких як війни, епідемії або економічні кризи, соціальний захист стає ще важливішим для забезпечення мінімального рівня життя громадян. Соціальний захист населення в умовах невизначеності – це важлива тема, яка стає актуальною у сучасному світі. У таких ситуаціях важливо розробляти програми та стратегії, спрямовані на захист та підтримку людей, що опиняються в складних життєвих обставинах. Країни повинні розробляти та вдосконалювати програми соціального захисту, які забезпечують доступ до медичної допомоги, освіти, соціальних способів та інших соціальних послуг всім своїм громадянам. Такі заходи допомагають зменшити соціальні нерівності й покращити якість життя та добробут населення в умовах невизначеності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Спеціалізовані науково-дослідні установи здійснюють наукові дослідження з розробки теорій та заходів соціального захисту населення. Питаннями забезпечення соціального захисту населення займалися багато відомих економістів країни, зокрема: Білан С. А., Горієва Л. А., Заяць В. С., Клименко Ю. А., Когатько Ю. Л., Крижна В., Крикун О. І., Лібанова Е., Лихошва О. Ю., Полякова С. В., Рак Н. В., Реут А. Г., Смирнова І. І., Урба С.І., Черенько Л. М., Шишкін В. С., Юрчик Г. М. та багато інших. Практичний досвід іноземних країн за цією тематикою проаналізовано авторами Пісоченко Т., Сирцева С., Чебан Ю. та ін.

Багатьох науковців цікавить питання соціального захисту населення, але різноманітність трактувань цього поняття свідчить про те, що термін «соціальний захист» є досить багатограним. Сьогодні немає єдиного трактування сутності соціального захисту, що ускладнює сприйняття цієї теми. Загалом проблема залишається недостатньо структурованою і часто призводить до використання загальних та неефективних механізмів державного управління. Треба акцентувати увагу на дослідженнях, спрямованих на підтвердження пріоритетів і механізмів реалізації національної політики соціального забезпечення, особливо в умовах невизначеності.

Метою статті є визначення особливостей реалізації соціального захисту населення в Україні в умовах кризи воєнного стану. Охарактеризувати особливості формування державної політики у сфері соціального захисту населення та обґрунтування пріоритетів її реалізації в умовах невизначеності.

Виклад основного матеріалу. В умовах соціальних деформацій, що впливають на зниження рівня, якості життя та загалом добробуту населення, основним показником соціального розвитку держави є соціальний захист населення.

Узагальнюючи різноманітність трактувань стосовно соціального захисту можна зазначити, що це державна політика (комплекс організаційних, правових та економічних заходів), щодо соціального захисту населення, що реалізується шляхом встановлення мінімальних розмірів соціального захисту спрямованих на забезпечення підтримки осіб, які опинилися в складних умовах.

Поняття «соціальний захист» досить нове, воно почало використовуватися в міжнародних актах у середині ХХ століття. Під поняттям «соціальний захист» розуміють соціальне явище, зміст якого ширше соціального забезпечення [1]. У широкому розумінні соціальний захист становить зміст соціальної функції держави і являє собою систему економічних, правових і організаційних заходів щодо забезпечення основних соціальних прав людини/населення. У вузькому значенні, соціальний захист – це сукупність соціально-захисних заходів держави, обмежений набір дій, спрямованих на надання допомоги у важкі життєві періоди.

З цих двох визначень можна сміливо стверджувати, що держава прямо чи опосередковано бере участь у встановленні соціального захисту свого населення.

Організаційну структуру управління соціальним захистом населення в нашій країні можна представити на: державному (національному), центральному, регіональному, місцевому (муніципальному) та локальному рівнях, де діють відповідні організаційні структури, табл.1.

Таблиця 1

Організаційна структура управління соціальним захистом населення в Україні

Рівні		Суб'єкти управління	Завдання
1		2	3
Державний/ національний	I рівень	Верховна Рада України, Кабінет Міністрів України, Президент України	Володіють правом законодавчої ініціативи згідно з Конституцією України: розроблення стратегічного планування, політичних рішень та їх затвердження
	II рівень	Комітет Верховної Ради України з питань соціальної політики, зайнятості та пенсійного забезпечення, Міністерства й відомства, департаменти, директори	Розроблення механізмів для організації служб (організаційно-правове забезпечення та виконують контрольні функції)

1		2	3
Центральний	III рівень	<i>Міністерство соціальної політики України</i> (головний орган у системі центральних органів виконавчої влади). Через Міністра Кабінет Міністрів України спрямовує і координує діяльність центральних органів виконавчої влади: - Державна служба зайнятості України; - Державна служба у справах ветеранів війни та учасників антитерористичної операції; - Державна інспекція України з питань праці; - Пенсійний фонд України. Залучення інших Міністерств	Формування та забезпечення реалізації державної політики у сферах: - зайнятості населення та трудової міграції; - трудових відносин, соціального захисту, соціального обслуговування населення; - сім'ї та дітей, оздоровлення та відпочинку дітей, захисту прав депортованих за національною ознакою осіб, які повернулися в Україну; - забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків, попередження насильства в сім'ї та з питань протидії торгівлі людьми; - усиновлення та захисту прав дітей; - з питань гуманітарної допомоги та інші питання місцевого значення, віднесені законом до їхньої компетенції
Місцевий	IV рівень	Структурні підрозділи державних адміністрацій та органів місцевого самоврядування: - Департаменти соціального захисту населення; - Управління праці та соціального захисту населення; - Територіальні центри соціального обслуговування; - Центри надання адміністративних послуг; - Виконавчі органи сільських, селищних, міських рад	Забезпечують реалізацію державної політики на відповідній території у сфері соціального захисту: - здійснення соціального обслуговування та надання соціальних послуг громадянам, які перебувають у складних життєвих обставинах і потребують сторонньої допомоги; - надання адміністративних послуг за принципом "єдиного вікна" та "прозорого офісу"
Локальний	V рівень	Соціальні працівники, парапрофесіонали, волонтери	Ставитися до проблеми як до індивідуального випадку (клієнтам допомагають професіонали: лікарі, психологи, соціальні працівники – у спеціально створених соціальних службах та установах)

Джерело: складено за [2]

Система соціального захисту населення в Україні включає: допомогу при народженні дитини, програму допомоги сім'ям з дітьми, програми державної допомоги та житлових субсидій, допомогу на поховання, державну систему охорони здоров'я, пенсії, допомогу по безробіттю, державну систему освіти, соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок аварії на ЧАЕС.

Введення воєнного стану в Україні стало значним викликом для державної системи соціального захисту, а також для соціальних установ, які надають соціальні послуги населенню. Сьогодні факти доводять, що Україна, як і більшість країн світу, стикається з такими проблемами, як військові дії, демографічні зміни, низькі темпи економічного зростання, міграція, зміни в структурі зайнятості та поява нових форм її прояву, зростання безробіття та нестабільні доходи.

Варто зазначити, що під час війни велика кількість установ соціальної допомоги та цивільного захисту зазнали серйозних збитків. Тому в умовах невизначеності одним із пріоритетів політики держави у сфері соціального захисту населення є забезпечення громадян своєчасною, доступною і якісною підтримкою та створення системи надання соціальних послуг й соціальної роботи належного рівня.

Аналізуючи Державний бюджет України за 2022-2024 рр. щодо соціального захисту населення, рис.1, видно, що з 2020 року відбувається збільшення *запланованих видатків* у Бюджеті 2023-2024 рр. на 127,5 млрд грн. у 2023 році та на 12,4 млрд грн. у 2024 році. Але *за фактом виконання* Державного бюджету за 2022-2024 рр. ці показники ще збільшилися у 2022 р. на 25,6% (426 млрд грн.), у 2023 році – збільшення на 10,2% (469,3 млрд грн.) та у 2024 р. – збільшення на 1% (464,7 млрд грн.).

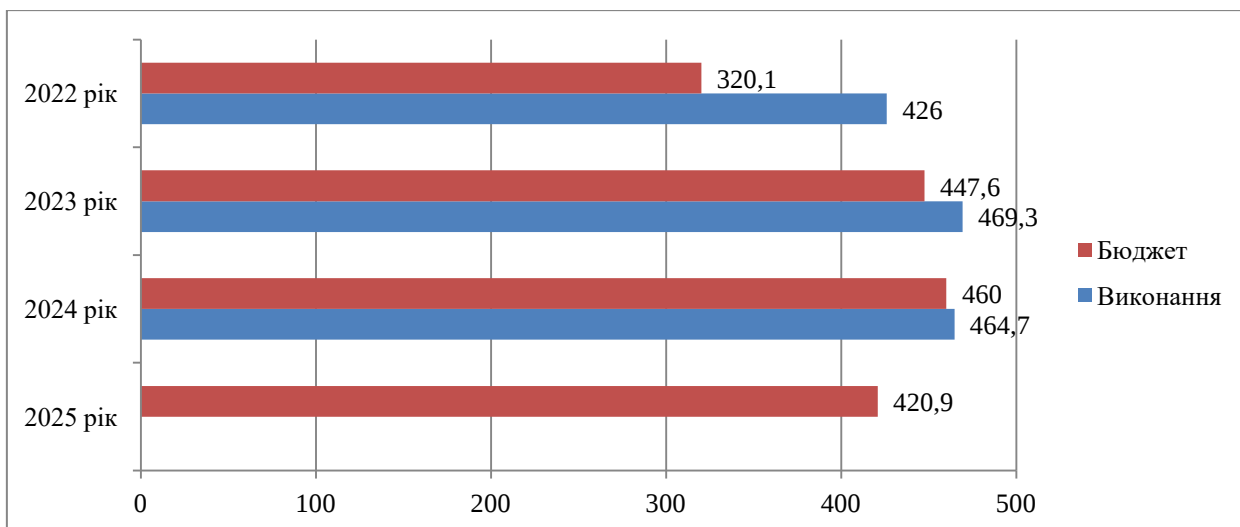

Рис.1 Виконання Державного бюджету України за 2022-2024 рр. та бюджет України на 2025 р. щодо соціального захисту громадян, млрд грн.

Джерело: складено за [3; 4]

Збільшення видатків на соціальний захист в умовах воєнного стану пов'язано з наступними факторами:

- ✓ збільшення потреб громадян у соціальному захисті через загрозу здоров'ю, життю та безпеці під час конфлікту;
- ✓ зростання безробіття та економічних проблем під час воєнних дій, що призводить до необхідності надання додаткової підтримки соціально вразливим верствам населення;
- ✓ потреба у додаткових соціальних програмах та пільгах для

військовослужбовців та їх сімей, які опинилися у складній фінансовій ситуації під час війни;

- ✓ Необхідність забезпечення соціального захисту для внутрішньо переміщених осіб та біженців, які шукають притулок внаслідок воєнних дій;

- ✓ Інше.

Розглядаючи Державний бюджет України на 2025 рік, рис.1 – видно, що в бюджеті закладено зменшення видатків на соціальний захист та соціальне забезпечення населення майже на 9% (39,1 млрд грн.). Основною проблемою системи соціального захисту України є відсутність коштів, насамперед бюджетних, для повного виконання вимог чинного законодавства, що пов'язано з політичною нестабільністю в країні. Але загалом скорочення витрат на соціальне страхування під час воєнного стану може призвести до зростання соціальної напруги, підвищення рівня бідності та бездомності, зростання міграції та обмеження доступу до необхідних соціальних послуг. Це призведе до зниження якості життя населення.

За фактом результати реалізації її основних засад показують наявність прогалин у національній політиці соціального захисту населення. Це пояснюється тим, що цілі та завдання державної соціальної політики, визначені програмними документами розвитку соціальної сфери, фактично не досягнуті. Це призвело до дискусій щодо слабкої інституційної спроможності програмних документів у досягненні цілей національної політики, що призводить до неспроможності забезпечити соціальний захист населення [5-6].

Наступна проблема – потреба в соціальних працівниках в Україні надзвичайно велика. Їх потрібно набагато більше, ніж є сьогодні. Це стосується лише тих, хто працює з родинами, не кажучи вже про тих, хто працює з людьми похилого віку чи надає інші послуги. Низька заробітна плата спеціалістів у сфері соціального захисту населення негативно впливає на їх якість, ефективність та мотивацію (втрата інтересу до роботи). Велике навантаження у соціальних працівників, вони щодня під час роботи стикаються з реальними кейсами та проблемами людей – виникає синдром професійного вигорання.

Компетентність фахівців з питань соціального захисту населення в умовах невизначеності є критично важливою. Вони повинні мати відповідні знання щодо соціальних програм та послуг, які доступні для громадян, а також бути готовими швидко реагувати на зміни в конкретній ситуації. Крім того, вони повинні вміти ефективно спілкуватися з різними групами людей і виявляти емпатію при вирішенні проблем. Навички креативного мислення та аналітичної діяльності також є необхідними для успішної роботи у царині соціального захисту населення в умовах невизначеності. Проблеми, що виникають внаслідок низького рівня заробітної плати, включають втрату кваліфікованих працівників, недостатню конкурентоспроможність на ринку праці, а загалом погіршення стану соціального захисту населення. Тому підтримка соціальних фахівців є надзвичайно важливою [7]. На сьогодні в Україні відсутній єдиний нормативний документ, який би комплексно

регулював питання соціального захисту громадян [8].

Протягом останніх п'яти років дослідники та політики в усьому світі все більше зосереджувалися на важливості зміцнення систем соціального захисту для подолання викликів, спричинених невизначеністю. Дослідження підкреслюють роль соціального захисту в зменшенні бідності, сприянні соціальній згуртованості та стимулюванні сталого розвитку [9]. Проблеми соціального захисту населення в умовах невизначеності включають нестабільність ринків праці, зростання безробіття та міграції населення, економічні кризи, недостатність соціальних програм та послуг, погіршення якості життя і загальний вплив на добробут громадян. Ці проблеми є важким завданням для урядів та соціальних служб, оскільки вони потребують швидких та ефективних заходів для забезпечення соціального захисту та підтримки населення в умовах невизначеності.

Все вищенаведене робить актуальним питання модернізації системи соціального захисту і соціального забезпечення населення та формування нових комплексних моделей гнучкої (адаптивної) політики соціального захисту відповідно до мінливих обставин.

Комплексна система соціального захисту населення є ключовим елементом будь-якої суспільної системи. Умови невизначеності, підкреслюють важливість ефективної системи соціального захисту. Пріоритезація заходів для комплексної системи соціального захисту в часи невизначеності має вирішальне значення для забезпечення добробуту населення. Наведемо кілька ґрунтовних кроків, які можна, *на нашу думку*, вжити при вирішенні нагальних питань у галузі соціального захисту населення в умовах невизначеності. Ці кроки, *на нашу думку*, допоможуть системно підходити до питань соціального захисту та забезпечити належний рівень підтримки населення в умовах невизначеності, табл.2.

Таблиця 2

Алгоритм вирішенні нагальних питань у галузі соціального захисту населення в умовах невизначеності

	Кроки	Дії
1	2	3
1	Аналіз ситуації	Аналіз поточного стану соціального захисту населення, виділяючи основні проблеми та потреби
2	Планування заходів	Розробити стратегію вирішення виявлених проблем, визначити кроки, які потрібно вжити для покращення ситуації
3	Надання доступної та зрозумілої інформації	Допомогти вразливим групам населення отримати доступ до вичерпної і достовірної інформації щодо можливостей соціального захисту, прав та пільг, які їм доступні. Важливо популяризувати інформацію через соціальні мережі та засоби масової інформації, щоб вона була доступною широкому колу людей
4	Покращення доступу до медичної допомоги	Забезпечення доступу до якісних медичних послуг для всіх людей, незалежно від їх соціально-економічного статусу, для захисту їхнього здоров'я та благополуччя. Завдяки пріоритетності цих заходів комплексна система соціального захисту може краще підтримувати населення у часи невизначеності та забезпечувати задоволення його основних потреб

1	2	3
5	Впровадження інновацій	Розглянути нові технології та підходи до соціального захисту, які допоможуть забезпечити ефективнішу підтримку населення. Забезпечення безпеки та людської гідності для всіх громадян, включаючи тих, хто повертається в країну
6	Підтримати та мотивувати фахівців, які надають соціальні послуги	Вкрай важливо приділити пріоритет їх психічному здоров'ю та благополуччю. Підвищити престиж професіоналів (підвищення кваліфікації та підтримка у професійному розвитку), які надають соціальні послуги. Співпраця із ЗМІ, щоб поділитися своїми історіями та продемонструвати вплив своєї роботи на покращення життя під час кризи. Збільшення фінансування (збільшення заробітної плати, впровадження додаткових стимулів й компенсацій) та ресурсів для підвищення спроможності та ефективності постачальників соціальних послуг
7	Партнерство та співпраця	Залучення урядових структур, громадських організацій та бізнесу для спільного вирішення проблем сфери соціального захисту. Створення потужних мереж громад надасть додаткову підтримку особам, які стикаються з проблемами соціального захисту
8	Моніторинг та оцінка результатів	Постійно оцінювати ефективність впроваджених заходів, вносячи зміни та коригуючи плани відповідно до отриманих результатів

Джерело: складено авторами

Для ефективного функціонування комплексної системи соціального захисту населення в умовах невизначеності можна впровадити наступні заходи:

✚ *Розширення соціального пакету:* відшкодування витрат на освіту, медичне обслуговування та інші соціальні послуги, що допоможе підтримувати життєвий рівень населення навіть у невизначених умовах.

✚ *Підвищення мінімальних соціальних виплат:* це допоможе забезпечити громадянам мінімальний матеріальний рівень не залежно від обставин.

✚ *Розвиток системи безоплатної медичної допомоги:* забезпечення доступу до якісної медичної допомоги усім верствам населення, незалежно від їхнього стану.

✚ *Стимулювання зайнятості та підтримка вразливих груп населення:* надання додаткових соціальних пільг та підтримки для осіб, які опинилися в складних життєвих обставинах.

Ці заходи, *на нашу думку*, допоможуть забезпечити стабільний соціальний захист населення навіть в умовах невизначеності.

Висновки. Не можна ігнорувати актуальність соціального захисту в суспільстві в періоди невизначеності. Доступ до соціального захисту є критичним для збереження гідності та якості життя громадян. Тому розвиток ефективних та адаптивних комплексних систем соціального захисту населення є важливим завданням для сучасних урядів і суспільства в цілому.

Для політиків і постачальників соціальних послуг вкрай важливо швидко адаптуватися до мінливих обставин і розробляти гнучкі стратегії для ефективного вирішення цих проблем. Забезпечуючи, щоб системи

соціального захисту залишалися чуйними та інклюзивними, вони можуть допомогти пом'якшити наслідки невизначеності для найбільш уразливих членів суспільства.

Співпраця з громадськими організаціями та зацікавленими сторонами також може сприяти більш ефективним заходам соціального захисту, адаптованим до конкретних потреб населення. Зрештою, цілісний підхід, орієнтований на людей, є важливим для посилення соціального захисту в умовах невизначеності.

Вважаємо, що ефективність комплексної системи соціального захисту в умовах невизначеності полягає в її здатності швидко реагувати на кризові ситуації та забезпечувати економічну та соціальну стабільність для всіх громадян.

Література:

1. Крижна В. Соціальні права громадян: соціальний захист та соціальне забезпечення. *Соціальні права та їх захист адміністративним судом: матеріали III Міжнар. наук.-практ. конф.* (Київ, 4 вер. 2020 р.). Київ. 2020. С. 70-74. URL: <https://rm.coe.int/materials-socialrights2020/1680a165f8>.
2. Міністерство соціальної політики України. URL: <https://www.msp.gov.ua/main/Pro-ministerstvo.html>.
3. Інформація Міністерства фінансів України про виконання Державного бюджету України за 2022-2024 рр. URL: https://mof.gov.ua/uk/budget_2022-538; URL: https://mof.gov.ua/uk/budget_2023-582; URL: https://mof.gov.ua/uk/budget_of_2024-698.
4. Інформація Міністерства фінансів України. Бюджет 2025 р. URL: https://mof.gov.ua/uk/budget_of_2025-770
5. Урба С.І. Державна політика соціального захисту населення в системі економічної безпеки України. *Економіка та суспільство*. Випуск №53. 2023 р. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-53-37>
6. Смирнова І. І., Лихошва О. Ю., Рак Н. В., Горієва Л. А. Соціальний захист населення на сучасному етапі: стан і проблеми в Україні. *Економічний вісник Донбасу*. 2020. № 3(61). URL: [http://www.evd-journal.org/download/2021/2\(64\)/22-Smyrnova.pdf](http://www.evd-journal.org/download/2021/2(64)/22-Smyrnova.pdf)
7. Черенько Л. М., Полякова С. В., Шишкін В. С., Реут А. Г., Крикун О. І., Когатько Ю. Л., Заяць В. С., Клименко Ю. А. Якість життя населення України та перші наслідки війни. *Нац. акад. наук. Укр., Ін-т демогр. та соц. дослідж. ім. М.В. Птухи*. Електронне видання. Київ, 2023. URL: <http://bitly.ws/RNcs>.
8. Юрчик Г. М., Білан С. А. Соціальні видатки в Україні: структурно динамічні особливості фінансування та вплив на соціальну безпеку. *Вісник Національного університету водного господарства та природокористування. Економічні науки*. 2021. Вип. 2. С. 251-263.
9. Чебан Ю. Ю., Сирцева С. В., Пісоченко Т. С. Соціальний захист: поняття та досвід зарубіжних країн. *Проблеми і перспективи сучасного розвитку фінансів, обліку та банківської діяльності: матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції, м. Дніпро, 18 березня 2019 р.* Дніпро: Університет імені Альфреда Нобеля, 2019. С. 115-118.

References:

1. Kryzhna V. (2020). Sotsialni prava hromadian: sotsialnyi zakhyst ta sotsialne zabezpechennia [Social rights of citizens: social protection and social security]. *Sotsialni prava ta yikh zakhyst administratyvnyim sudom: materialy III Mizhnar. nauk.-prakt. Konf – Social*

rights and their protection by the administrative court: materials of the III International Scientific-Practical Conference, 70-74. Retrieved from <https://rm.coe.int/materials-socialrights2020/1680a165f8> [in Ukrainian].

2. Ministerstvo sotsialnoi polityky Ukrainy [Ministry of Social Policy of Ukraine.]. Retrieved from <https://www.msp.gov.ua/main/Pro-ministerstvo.html> [in Ukrainian].

3. Informatsiia Ministerstva finansiv Ukrainy pro vykonannia Derzhavnoho biudzhetu Ukrainy za 2022-2024 rr. [Information from the Ministry of Finance of Ukraine on the implementation of the State Budget of Ukraine for 2022-2024]. Retrieved from https://mof.gov.ua/uk/budget_2022-538; https://mof.gov.ua/uk/budget_2023-582; https://mof.gov.ua/uk/budget_of_2024-698 [in Ukrainian].

4. Informatsiia Ministerstva finansiv Ukrainy. Biudzheth 2025 r. [Information from the Ministry of Finance of Ukraine. Budget 2025]. Retrieved from https://mof.gov.ua/uk/budget_of_2025-770 [in Ukrainian].

5. Urba S.I. (2023). Derzhavna polityka sotsialnoho zakhystu naselennia v systemi ekonomichnoi bezpeky Ukrainy [State policy of social protection of the population in the system of economic security of Ukraine]. *Ekonomika ta suspilstvo – Economy and society*, 53. Retrieved from <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-53-37> [in Ukrainian].

6. Smyrnova I. I., Lykhoshva O. Yu., Rak N. V., Horiieva L. A. (2020). Sotsialnyi zakhyst naselennia na suchasnomu etapi: stan i problemy v Ukraini [Social protection of the population at the present stage: status and problems in Ukraine]. *Ekonomichnyi visnyk Donbasu – Economic Bulletin of Donbass*, 3(61). Retrieved from [http://www.evd-journal.org/download/2021/2\(64\)/22-Smyrnova.pdf](http://www.evd-journal.org/download/2021/2(64)/22-Smyrnova.pdf)

7. Cherenko L. M., Poliakova S. V., Shyshkin V. S., Reut A. H., Krykun O. I., Kohatko Yu. L., Zaiats V. S., Klymenko Yu. A. (2023). Yakist zhyttia naselennia Ukrainy ta pershi naslidky viiny [The quality of life of the population of Ukraine and the first consequences of the war]. *Nats. akad. nauk. Ukr., In-t demohr. ta sots. doslidzh. im. M.V. Ptukhy – National Acad. of Sciences of Ukraine, M.V. Ptukha Institute of Demographic and Social Research*. Retrieved from <http://bitly.ws/RNcs> [in Ukrainian].

8. Yurchyk H. M., Bilan S. A. (2021). Sotsialni vydatky v Ukraini: strukturno dynamichni osoblyvosti finansuvannia ta vplyv na sotsialnu bezpeku [Social expenditures in Ukraine: structurally dynamic features of financing and impact on social security]. *Visnyk Natsionalnoho universytetu vodnoho hospodarstva ta pryrodokorystuvannia. Ekonomichni nauky – Bulletin of the National University of Water Management and Environmental Science. Economic Sciences*, 2, 251-263 [in Ukrainian].

9. Cheban Yu. Yu., Syrtseva S. V., Pisochenko T. S. (2019). Sotsialnyi zakhyst: poniattia ta dosvid zarubizhnykh krain [Social protection: concepts and experience of foreign countries]. *Problemy i perspektyvy suchasnoho rozvytku finansiv, obliku ta bankivskoi diialnosti: materialy II Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii, m. Dnipro: Universytet imeni Alfreda Nobelja – Problems and prospects of modern development of finance, accounting and banking: materials of the II International Scientific and Practical Conference, Dnipro: Alfred Nobel University*, 115-118 [in Ukrainian].